

УТЕГЕНОВА Г. А. - PhD, аға оқытушы, Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік педагогикалық университеті, Шымкент/Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5088-5554>, e-mail: gulzhakhan_utegen@mail.ru,

ЖАППАРБЕРГЕНОВА Э.Б. - б.э.к., доцент, Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік педагогикалық университеті, Шымкент/Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0252-3767>, e-mail: elmirazhaffar@mail.ru

Аңдатпа. Мақалада Түркістан қаласының "Ботаникалық бақ" оқу-өндірістік ғылыми кешені базасында жұмыс істеу ерекшеліктері мен әдістері қарастырылған. Табысты оқыту оқушының барлық ақыл-ой әрекетін дұрыс ұйымдастыруға байланысты. Көрнекі оқыту оқу сипатына әсер ететін ең жақсы және тиімді әдістердің біріне айналуға мүмкіндік береді және көрнекілік кез-келген бейненің, Тұжырымдаманың абсолютті қалыптасуын білдіреді және осылайша білім мен ғылыми білім мен өмір арасындағы байланысты тереңірек түсінуге ықпал етеді. Өз эксперименттерін жүргізу және шынайы өмірде бәрін өз көздерімен көру арқылы студенттер оқығандарының шынайылығына және олардың оқытушылары үйрететін құбылыстар мен процестердің шынайылығына сенеді. Көрнекі құралдар білімге деген қызығушылықты арттырады, оқу процесін жеңілдетеді, балалардың назарын аударады және оқушылардың хабарланған мазмұнға эмоционалды-бағалау қатынасын дамытуға ықпал етеді. Оқытудың белсенді әдістерін қолдану алынған білімнің нәтижелерін жақсартуға және алған білімдерін дұрыс қолдана білуге ықпал етеді. Алынған мәліметтерге сәйкес сенімділікпен алынған білім есте сақтауда тұрақтылықты қамтамасыз етеді, өйткені іс-шаралар тек визуалды байланыста ғана емес, сонымен қатар оқушылардың психологиялық және эмоционалды фонында да жүзеге асырылатын көрсеткіштерді арттыру мүмкіндігі бар.

Тірек сөздер: әдістеме, оқытудың дәстүрлі емес түрі, ботаникалық бақ, сыныптан тыс жұмыстар, оқу-әдістемелік кешен, сабақ, ғылыми кешен

ӨОЖ 372.8
МҒТАР: 14.25.09

<https://vestnik.oqmpu.kz/kk>

САРАЛАП БІЛІМ БЕРУ ЖАҒДАЙЫНДА БИОЛОГИЯ ПӘНІНЕ КӨРНЕКІЛІК ПРИНЦИПІН ПАЙДАЛАНА ОТЫРЫП, ТАНЫМДЫҚ ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН ДАМУ

МУТАЛХАН У.Б. – магистрант, Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік педагогикалық Университеті, Шымкент/Қазақстан, ORCID-0000-0002-3627-7883, e-mail: musalxan.ukilim@bk.ru,

РЫСБАЕВА Г. А. - ғылыми жетекші, б.э.к., доцент м.а. Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік педагогикалық университеті, Шымкент/Қазақстан ORCID- 0000-0002-8889-3696, e-mail: Galiya732014@mail.ru

МАМЫКОВА Р.У. - б.э.к., доцент, Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік педагогикалық университеті, Шымкент/Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0085-6744> e-mail: roza.mamykova@mail.ru

МУСАБЕКОВ А.Т. - PhD, Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік педагогикалық университеті, Шымкент, Қазақстан, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8597-6499>, e-mail: mussabekov.aidos@okmpu.kz

ТОЙЛЫБАЙ Г. Ә. – *магистрант, Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік педагогикалық Университеті, Шымкент/Қазақстан, ORCID:0000-0002-9766-2793, e-mail: gulnaz.azimbai@mail.ru,*

Аңдатпа. *Мақала биология сабақтарында сараланған оқытуды қолдануға арналған, барлық оқушылардың танымдық мүдделерін ескеруге, әр оқушыны оқытудың әдістерін, құралдары мен формаларын таңдауда шектемей, оның күші мен қабілетіне қарай дамытуға мүмкіндік беретін деңгейлік саралау технологиясы қарастырылған.*

Сонымен қатар, орта білім беру жүйесінде жүргізіліп жатқан қайта құрылымдау олардың қызығушылықтары мен қабілеттерін ескере отырып, оқушыларды табысты оқыту, тәрбиелеу және дамыту үшін барынша қолайлы жағдайлар жасауға бағытталғаны көрсетілген. Осыған байланысты бұқаралық мектеп жағдайында оқушылардың жеке ерекшеліктері, олардың қызығушылықтары мен бейімділігі қарастырылды.

Зерттеу мақсаты-биология сабағында оқушылардың оқу-танымдық қызығушылықтарын бақылау барысында олардың қалыптасу деңгейлерін анықтау. Зерттеуге Шымкент қаласы, №6 мектебінің 8 сыныбының 2 тобы қатысты. Таңдалған сыныптар осы зерттеудің дұрыстығын қамтамасыз ету үшін кездейсоқ түрде эксперименттік және бақылау топтарға бөлінді. Биология сабақтарында оқушылардың оқу-танымдық қызығушылықтарының қалыптасу деңгейлері бойынша зерттеулер жүргізілді. Зерттеу нәтижелері тест және сауалнама көмегімен талданады.

Осы зерттеуге сүйене отырып, саралап оқыту технологиясын сыныпта қолдану оқушылардың оқу үлгеріміне оң нәтиже бері деп айтуға болады

Тірек сөздер: *дифференциалды әдіс, тәсіл, танымдық, оқушы, оқытушы, саралау, оқыту технологиясы.*

Кіріспе. Қазіргі білім беру тұжырымдамалары оқу іс-әрекетін қалыптастыру негізінде оқушы тұлғасын тәрбиелеу мен дамыту мақсатының басымдылығынан шығады. Әрбір оқушының өзін толық жүзеге асыруына, оқудың шынайы субъектісіне айналуына, оқуға ынталы және қабілетті болуына жағдай жасау маңызды. Білім беру «оқушылардың жеке ерекшеліктеріне қарай өзгермелі» болуы керек. Сол себептен балаларға жеке көзқарасты жүзеге асыру құралдарының бірі білім беруді саралау болып табылады.

Білім алушылардың типтік индивидуалды ерекшеліктерін есепке алумен сипатталатын осындай оқу-тәрбие үрдісі сараланған процесс деп саналады. Сараланған оқыту - бұл оқу процесін ұйымдастырудың педагогикалық технологиясы. Оның шеңберінде оқу материалын игерудің әр түрлі деңгейі қабылданады, яғни бір оқу материалының тереңдігі мен күрделілігі топтарда әр түрлі болады. Ол дегеніміз, тұлғаның қабілеттері мен жеке ерекшеліктеріне байланысты. Әр оқушыға білім беру бағдарламасының жекелеген пәндері бойынша оқу материалын әр түрлі деңгейде, бірақ базалық деңгейден төмен емес игеруге мүмкіндік береді.

Сонымен қатар, оқуға қызығушылық мәселесі педагогикалық ой мен мектеп дамуының бүкіл тарихи процесінде жүреді. Е.В.Бондаревскаяның пікірінше, білім берудегі сараланған тәсіл – бұл өсіп келе жатқан тұлғаның танымдық қажеттіліктерін барынша қанағаттандыруға, баланы дамыту мен қолдау мәселелерін шешуге мүмкіндік беретін балаға бағытталған білім беру үрдісі [1].

И.Д.Бутузов дифференциалды тәсілдің негізгі мағынасы оқушылардың

оқуындағы жеке ерекшеліктерді біліп, ескеру, олардың әрқайсысы үшін сабақтағы жұмыстың ең ұтымды сипатын анықтау деп атап көрсетеді [2].

Ю.К.Бабанскийдің пікірінше, оқытудың жалпы сыныптық, топтық және жеке формаларын оңтайлы үйлестіруді көздейтін оңтайландыру әдісі [3].

Е.С.Рабунский дифференциалды тәсілді оқушылардың жеке ерекшеліктеріне жұмыс формалары мен әдістерін бейімдеу деп қарастырады [4].

Мәселен, мектеп оқушыларының танымдық қызығушылықтарын педагогикалық зерттеулердің кең ауқымы, мектеп жылдарындағы бұл ең маңызды тұлғалық тәрбие оқушылардың жалпы дамуының көрсеткіші бола алады деген қорытындыға әкелді. Бірақ, тәжірибе көрсеткендей, психологтар, мұғалімдер, әдіскерлер жүргізген зерттеулер, мектеп оқушыларының танымдық қызығушылықтарының деңгейі, олардың жалпы дамуы айтарлықтай төмендегенін айтады. Сонымен бірге нақты білім, еңбек дағдыларын меңгеру, шығармашылықпен өзін-өзі көрсету сияқты қажеттіліктердің маңыздылығының жоғалуына алып келді. Алдыңғы ұрпақ білімді өмірлік жоспарлар мен ұмтылыстарға жетудің, олардың өмірдегі орнын анықтаудың нақты құралы деп санаса, бүгінгі мектеп оқушыларының көпшілігі берік білім алмай-ақ әл-ауқатқа, қоғамдағы орынға жетуге болады деп есептейді [5,6].

Жұмыстың мақсаты: Биология сабағында оқушылардың оқу-танымдық қызығушылықтарын бақылау барысында олардың қалыптасу деңгейлерін анықтау.

Бағалау жағдайы. Әдістеме – оқушының оқу тапсырмаларына қатынасын және танымдық қызығушылықтарын, мінез-құлық белгілерін сипаттайтын шкала. Шкала - мұғалімге әрбір оқушыға есептер шығару кезінде мінез-құлықтың белгілерін анықтау бойынша нұсқаулармен бірге ұсынылады.

Қалыптастырушы эксперименттің міндеті - биология сабағында саралап оқыту әдісін қолдану арқылы мектеп оқушыларының танымдық іс-әрекетін жандандыру.

Эксперимент барысында саралап оқыту бойынша, биология сабағы өткізілді.

Біз бұл сабақтарда, олардың құрылымына (оқушылардың психологиялық ерекшеліктері, педагогикалық мақсаты) сәйкес қолданылғандығына сүйендік; олардың табыстылық талаптарына сүйене отырып (мақсаттың анықтығы, дидактикалық материалдың болуы, нақтылығы); осы сабақтарды үш негізгі бағыт бойынша ұйымдастырған кезде: биология сабағына дайындық, оны өткізу және талдау жүргізілді.

Жүргізілген жұмыстардың тиімділігін анықтау эксперименттік сынып (ЭС) пен бақылау сыныбының (БС) қатысушыларымен тәжірибелерді анықтау және бақылау барысында алынған әдістер бойынша диагностика нәтижелерін салыстыруға негізделінген.

Жұмыстың міндеттері:

- әдістемелік ғылымдағы проблеманы шешудегі қажеттілік;
- оқушылардың сараланған оқыту мүмкіндігіне байланысты танымдық қызығушылықты дамытудың бұрын жасалған әдістемелеріне толықтырулар енгізу қажеттілігі;
- білім алушылардың танымдық қызығушылығын биология пәні бойынша дамытудың тиімді жолдарын іздеу.

Зерттеу әдістері: Мақсатқа жету және міндеттерді шешу үшін зерттеудің келесі әдістері қолданылды: әдістемелік құралдарды талдау, теориялық материалды синтездеу, тестілеу, сауалнама жүргізу, жалпылау және алынған нәтижелерді талдау, мәліметтерді салыстыру, қорытынды жасау.

Талдау мен нәтижелер. Жоғарыда айтылғандарға байланысты Шымкент қаласы, №6 мектебінің 8 «а» және 8 «ә» сынып оқушыларының биология сабағындағы оқу-тәрбие үрдісі зерттеу жұмысымыздың нысаны болды.

Эксперимент 2022 жылдың 10 қараша мен 26 желтоқсан аралығында жүргізілді.

Зерттеу барысында 8 «а» сынып оқушылары ($n = 22$) дәстүрлі әдістерді қолдана отырып, басқару сыныбы ретінде алынды, ал 8 «ә» сынып оқушыларына ($n = 24$) жалпы биология сабақтарын дифференциалды әдісі бойынша өткізілетін эксперименталды сынып ретінде алынды.

Біз зерттеудің келесі жұмыс гипотезасын ұсындық:

- оқушылардың танымдық қабілеттері мен қызығушылықтарын ескере отырып, оларға жеке көзқарас қалыптастыру;

- мектеп оқушыларының жас ерекшеліктерін ескере отырып, ойын және проблемалық оқыту әдістерін кешенді қолдану, танымдық саласын қарқынды қалыптастыру;

- жеке қабілеттерін ескере отырып, білім беру міндеттерін саралау; білім беру мазмұнына проблемалық жағдайды енгізу кезінде білімді жандандыру;

- оқушылардың танымдық қабілеттері мен қызығушылықтарын ескере отырып, оларға жеке көзқарас қалыптастыру.

Ұсынылған гипотезаның тиімділігінің критерийі оқушылардың танымдық қызығушылығын арттыру және олардың оқу деңгейін арттыру болып табылады. Жалпы зерттеу мақсатына және оның практикалық бөлігінің мақсаттарына жету үшін келесі қадамдар қажет:

Көрсеткіш эксперимент жүргізу үшін: экспериментке дейінгі уақытта оқушылардың танымдық қызығушылық деңгейін анықтау.

Оқушылардың жас ерекшеліктеріне және пән бойынша бағдарламалық талаптарға, оқушылардың дұрыс бағытта даму перспективаларына сәйкес биология сабағында танымдық қызығушылықты дамыту жүйесін жасау.

1. Экспоненциалды эксперимент жүргізу: экспериментке дейінгі кезеңде оқушылардың танымдық қызығушылық деңгейін анықтау.

2. Білім алушылардың жасына және пән бойынша бағдарламалық талаптарға, білім алушылардың дұрыс бағыттағы даму перспективаларына сәйкес келетін биология сабағында саралап оқыту жүйесін әзірлеу.

3. Формативті эксперимент жүргізу-эксперименттік топтың контингентімен әзірленген жүйені жүзеге асыру.

4. Бастапқы және қайта диагностикалық деректерді салыстырмалы талдау негізінде орындалған жұмыстың тиімділігін бағалау, яғни бақылау экспериментін жүргізу.

Формативті эксперимент «бұрын және кейін» түрі бойынша жүргізілді, яғни эксперименттік және бақылау сыныптарында қалыптастырушы экспериментке дейін

және одан кейін оқушылардың танымдық қызығушылығы бағаланады.

Бұл сабақтарда саралап оқыту арқылы жалпы биология сабақтары 68 сағат өтті.

Биология сабағында білім алушылардың танымдық қызығушылықты қалыптастыру деңгейлерін анықтау О.В. Булатованың әдістемесін қолдандық [7].

Бағаланатын әмбебап оқу әрекеті: мағынаны қалыптастыру әрекеті, «биология» пәнінің мазмұны мен оқушылардың танымдық қызығушылықтары арасындағы байланысты орнату.

Зерттеу нәтижелері және оларды талдау. Бақылау эксперименті кезінде эксперименттік сынып оқушылары аптасына орта есеппен 4,6 биология сабағы өткізілді, яғни пайызбен салыстырғанда 15%-ға, бақылау сыныбының оқушыларына 2,4 сабаққа немесе пайызбен алғанда 5%-ға жоғары.

Қалыптастырушы эксперименттен кейін биология кестелері бойынша деректерді салыстыру:

- эксперименттік сыныпта, кесте бойынша биология сабақтарын таңдау 14%, ал бақылау сыныбында – 3%-ға жоғарылады.

- Кесте құру кезінде эксперименттік сынып пен бақылау сыныбы арасында пәнді таңдаудағы айырмашылық 10% құрады, яғни эксперименттік сыныптың пайыздық мөлшері жоғары.

Сонымен, бақылау экспериментінің кезеңінде биологияға оқу пәні ретінде қызығушылық және оны эксперименттік сыныптағы оқушыларда жасауға деген ұмтылыс айтарлықтай өсті, ал бақылау сыныбында аз ғана өсу байқалды.

Саралап оқытуды қолдану мектеп оқушыларының биология пәніне деген қызығушылығын арттырып, соған деген құштарлығын жоғарылатады деген қорытынды жасауға болады. Сараланған тәсіл білім алушыларға олардың жеке тұлғасын жетілдіруде тиімді педагогикалық көмек көрсету мәселелерін шешеді. Сараланған әдіс барысында, осы топтағы оқушыларға тән типтік белгілерді бөліп көрсете отырып, тұлғаның әртүрлі қасиеттерін және олардың балалардағы көріністерін зерттейді, талдайды және жіктейді [8]. Осының негізінде ол өзінің топпен өзара әрекеттесу стратегиясын, оқушыларды жалпы іс-әрекет пен қарым-қатынасқа қосу формаларын анықтайды. Ал танымдық қызығушылығын дамыту барысында оқушылардың қызығушылығына да мән беріледі.

Экспериментке дейін "танымдық қызығушылықтың қалыптасу деңгейлері" әдістемесі бойынша тестілеу нәтижелері бойынша жалпы оқытуға қатысты жеке әмбебап оқу іс-әрекеттерін қалыптастыру ерекшеліктері туралы келесі қорытындылар жасауға болады:

- «Оқушының ішкі ұстанымы» белсенді түрде қалыптасуы байқалады;
- Мектепке деген оң көзқарас;
- Оқу қажеттілігін сезіну;
- Сыныптағы іс-әрекеттерге артықшылық беру.
- Саналы өзіндік ой қалыптасуы байқалады:

- Танымдық мотивтерді қалыптастыру, жаңаға қызығушылықтың болуы,
- Тәрбиелік мотивтерді қалыптастыру,
- Жаңа білім мен дағдыларды алуға ұмтылу [9].

Эксперименттік сынып оқушыларының басым бөлігі биология пәніне қызығушылық танытады, оқу-танымдық мотивтері қалыптасады.

Биология сабағында оқушыларды бақылау кезінде мектеп оқушыларының танымдық қызығушылығын қалыптастырудың келесі жеке типтік ерекшеліктері 1 кестеде көрсетілген.

Кесте 1. Биология сабағында оқушыларының танымдық қызығушылығының қалыптасуы

Деңгей	Эксперименттік сынып				Бақылау сыныбы			
	эксперимент алдында		эксперименттен кейін		эксперимент алдында		эксперименттен кейін	
	білім алушылар	%	білім алушылар	%	білім алушылар	%	білім алушылар	%
I деңгей Тақырып- іздеу	4	16,0	9	37,5	6	27,2	6	27,2
II деңгей Өнімді іздеу	8	33,0	13	54,1	10	45,4	11	50,0
III деңгей Белсенді емес, репродуктивті және қызығушылық	12	50,0	2	8,3	6	27,2	5	23,0

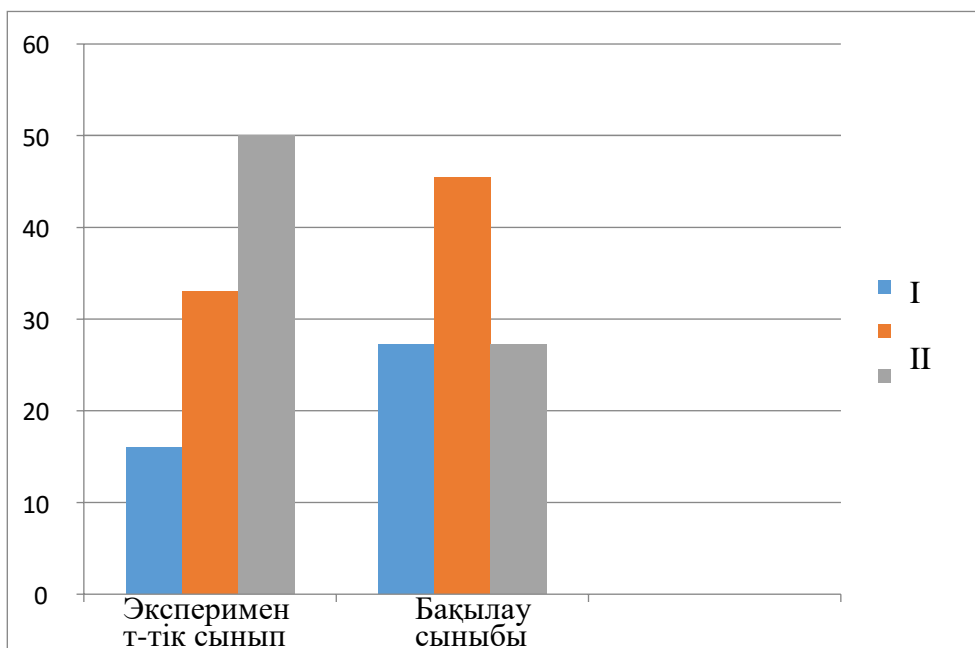
Сонымен, эксперименттік және бақылау сыныптарында экспериментті жүргізгенге дейін оқушылардың биология сабағына деген танымдық қызығушылығын қалыптастырудың бастапқы деңгейлері анықталды.

IV және V деңгейлері (өте төмен) оқушылардың танымдық қызығушылығының қалыптасуы эксперименттік немесе бақылау сыныптарында анықталмаған, яғни биология сабақтарында танымдық қызығушылықтың "рудиментарлы" деңгейі бар оқушылар кездеспеді.

Биология сабақтарына танымдық қызығушылықтың қалыптасуының III (төмен) деңгейіне (белсенді емес, репродуктивті қызығушылық) эксперименттік сыныптағы оқушылардың 50% (12 адам) және бақылау сыныбындағы оқушылардың 27,2% (6 адам) кірді.

Биология сабағына (өнімді ізденіс) танымдық қызығушылықты қалыптастырудың II (орташа) деңгейіне эксперименттік сынып оқушыларының 33,0%-ы (8 адам) және бақылау сыныбының оқушыларының 45,4%-ы (10 адам) белгіленді.

Биология сабағына (субъективті-ізденіс) танымдық қызығушылықты қалыптастырудың I (жоғары) деңгейіне эксперименттік сыныптан 16% (4 адам) және бақылау сыныбынан 27,2% оқушы 6 адам 1 суретте көрсетілген.



Сурет-1. Оқушылардың танымдық қызығушылығының қалыптасу деңгейлері

Эксперименттік сыныпта саралап оқыту қолданатын эксперимент кезінде биология сабағында оқушыларды бақылау кезінде танымдық қызығушылықты қалыптастырудың келесі жеке типтік ерекшеліктері анықталды:

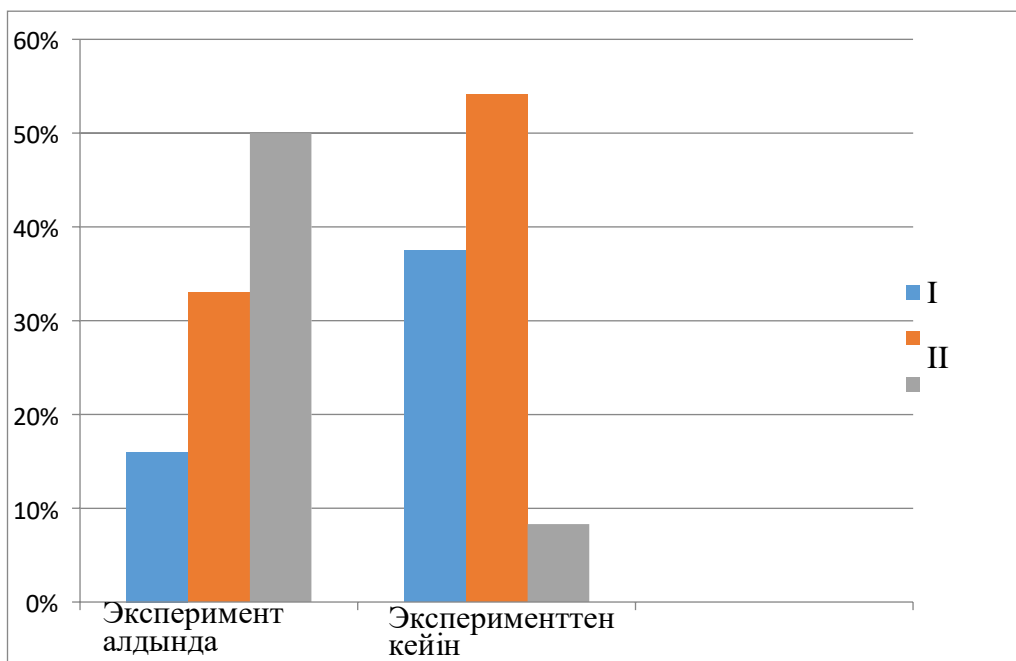
Биология сабағында эксперименттік сыныптағы оқушылардың танымдық қызығушылығын қалыптастырудың III (төмен) деңгейіне (белсенді емес, репродуктивті қызығушылық) экспериментке дейін оқушылардың 8,3% (2 адам) және сабақтан кейінгі оқушылардың 50% (12 адам) қатысты.

Биология сабағында эксперименталды сыныптағы оқушылардың танымдық қызығушылығын (өнімді ізденістерін) қалыптастырудың екінші (орташа) деңгейіне экспериментке дейін 33,0% (8 адам) және эксперименттен кейінгі 54,1% оқушылар (13 адам) қатысты.

Яғни, біздің жағдайда бұл білім алушыларға тән деңгей. Өнімді ізденіс пен танымдық қызығушылықтың ерекшеліктері көрсетілген. Оның көріністері когнитивтік қызығушылықтың тұрақсыздығы, ауытқуларға бейімділік, интеллектуалдық шиеленіске ұмтылу болып табылады. Сонымен қатар, қызығушылықты актуализациялаудың ынталандырушы әсерге тәуелділігі, сондай-ақ оқушылардың алдында тұрған танымдық тапсырманың түрі мен күрделілік дәрежесі және іс-әрекет процесінде кездесетін қиындықтардың сипаты бойынша қадағаланады.

Эксперимент сыныбында оқушылардың 16,0%-ы (4 адам) экспериментке дейін

және 37,5%-ы (9 адам) эксперименттен кейін оқушылардың танымдық қызығушылығын (пәндік ізденімпаздық) қалыптастырудың I (жоғары) 2 суретте көрсеткендей деңгейіне өтті.



Сурет-2. Білім алушылардың қызығушылығының қалыптасқан деңгейлері.

Бұл топ оқушыларының когнитивтік қызығушылықты дамыту үшін оңтайлы іс – әрекет жасалынды. Оқушылардың қызығушылықтары тұрақты, қарқынды, ынта-жігермен, дербес әрекет процесімен, тапсырмаларды орындау процесіне белсенді қатысуымен, өз бетінше тапсырманы шешу және орындау жолын табуға тырысуымен, қиын мәселелерді түсінуге ұмтылуымен байқалды.

Эксперимент барысында эксперименттік сынып оқушыларының көпшілігі танымдық қызығушылықты қалыптастырудың жоғары деңгейіне көшті. Бақылау сыныбында айтарлықтай өзгерістер анықталмады: когнитивтік қызығушылықтың III деңгейінен II деңгейіне ауысу байқалды. Демек, зерттеудің болжамы, атап айтқанда, биологияны оқыту үдерісінде саралап оқытуды қолдану мектеп оқушыларының танымдық белсенділігін арттырады. Эксперименттік сынып оқушыларының танымдық қызығушылық деңгейі айтарлықтай өсуімен дәлелденді.

Сонымен, эксперименттік сыныпта бұрын танымдық қызығушылық дамуының төмен және орташа деңгейінде болған мектеп оқушыларының танымдық белсенділігін қалыптастыруда оң өзгерістер байқалды, көп жағдайда олардың үлгерімі жақсарды. Көптеген оқушылар оқу әрекетінің жетекші мотиві ретінде танымдық қызығушылықты дамытудың жас әлеуетін түсінеді. Ал ол оқушының оқу-танымдық іс-әрекетіндегі бастамашылдықтың, дербестік пен шығармашылықтың оңтайлы деңгейін

Қорытынды. Жоғарыда айтылғандарды қорытындылай келе, біз келесі қорытындыларды жасай аламыз:

1. Бұл жұмыстан кейін мектеп оқушыларының эксперименттік сыныптан биологияға оқу пәні ретінде қызығушылығы мен онымен айналысуға деген құлшынысы айтарлықтай өсті, ал бақылау сыныбынан аздаған өзгерістерге ұшырады.

2. Эксперименттік сыныпта бұрын танымдық қызығушылықты қалыптастырудың төмен және орташа деңгейінде жүрген мектеп оқушыларының танымдық белсенділігін қалыптастыруда оң өзгерістер байқалды, көп жағдайда үлгерімі жақсарды.

3. Эксперименттік сынып оқушыларында оқу үлгерімі, яғни саралап оқыту арқылы оқыту өткен бөлімдегі материалды меңгеру деңгейі айтарлықтай өсті.

4. Зерттеудің болжамы, атап айтқанда: биологияны оқыту үдерісінде саралап оқытуды қолдану мектеп оқушыларының танымдық белсенділігінің деңгейін арттырады.

Зерттеу нәтижелерін талдай отырып, саралап оқыту биология сабағында оқушылардың оқу іс-әрекетіне белсене қатыстырып қана қоймай, оқушылардың танымдық белсенділігін арттыруға мүмкіндік беретінін анықтадық.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Бондаревская, Е.В. Смыслы и стратегии личностно – ориентированного воспитания / Е.В.Бондаревская // Педагогика. – 2011. - №1. - С. 17-24.
2. Бутузов, И.Т. Дифференцированное обучение – важное дидактическое средство эффективного обучения школьников / И.Т.Бутузов. – М., 2008. – С. 65.
3. Бабанский, Ю.К. Избранные педагогические труды/ [сост.М.Ю.Бабанский ; авт.вступ.ст. Г.Н.Филонов, Г.А.Победоносцев, А.М.Моисеев; авт.коммент.А.М.Моисеев]. – М.: Педагогика, 2009. – С.558.
4. Рабунский, Е.С. Индивидуальный подход в процессе обучения школьников / Е.С.Рабунский. – М.: Педагогика, 2005. – С.140
5. Gorev P. M. et al. Puzzles as a didactic tool for development of mathematical abilities of junior schoolchildren in basic and additional mathematical education // EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education. – 2018. – Т. 14. – №. 10. – С. em1602.
6. Waters L. et al. Contemplative education: A systematic, evidence-based review of the effect of meditation interventions in schools // Educational Psychology Review. – 2015. – Т. 27. – №. 1. – С. 103-134.
7. Bulatova O.V. Conditions for the formation of the cognitive interest of younger students.- 2012. [Electronic resource]. URL. <http://www.edunee.ru/ededs-441-1.html> CLIL: content and language
8. Berikkhanova G. et al. The Effectiveness of the Training Model of the Future Teacher in Conditions of Inclusive Education // International Journal of Education and Practice. – 2021. – Т. 9. – №. 4. – С. 670-686.
9. Jimoyiannis A. et al. Preparing teachers to integrate Web 2.0 in school practice: Toward a framework for Pedagogy 2.0 // Australasian Journal of Educational Technology. – 2013. –

References

1. Bondarevskaya, E. V. Meanings and strategies of personal - oriented education / E.V.Bondarevskaya // Pedagogy. - 2011. - 1. - P. 17-24.
2. Butuzov, I.T. Differentiated education - an important didactic means of effective teaching of schoolchildren / I.T.Butuzov. - M., 2008. - P. 65.
3. Babanskiy, Yu.K. Selected pedagogical works/ [by.M.Babanskiy;Avt.Stust.G.N.Filonov,G.A.Pobedonostsev,A.M.Moseyev;Av.Comment. M.Moiseev] M.:Pedagogy, 2009. - p.558.
4. Rabunsky, E.S. Individual approach in the process of teaching schoolchildren / E.S.Rabunsky. - M.:Pedagogics, 2005. - P.140
5. Gorev P. M. et al. Puzzles as a didactic tool for development of mathematical abilities of junior schoolchildren in basic and additional mathematical education //EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education. – 2018. – Т. 14. – №. 10. – С. em1602.
6. Waters L. et al. Contemplative education: A systematic, evidence-based review of the effect of meditation interventions in schools //Educational Psychology Review. – 2015. – Т. 27. – №. 1. – С. 103-134.
7. Bulatova O.V. Conditions for the formation of the cognitive interest of youngerstudents.- 2012.[Electronicresource].URL.http://www.eduneeed.ru/ededs-441-1.htmlCLIL: contentandlanguage
8. Berikkhanova G. et al. The Effectiveness of the Training Model of the Future Teacher in Conditions of Inclusive Education //International Journal of Education and Practice. – 2021. – Т. 9. – №. 4. – С. 670-686.
9. Jimoyiannis A. et al. Preparing teachers to integrate Web 2.0 in school practice: Toward a framework for Pedagogy 2.0 //Australasian Journal of Educational Technology. – 2013. – Т. 29. – №. 2.

Development of cognitive interest in the biology subject under the conditions of differentiated education using the visibility principle

MUTALKHAN U.B.- *master's student, South Kazakhstan State Pedagogical University, Shymkent/Kazakhstan, ORCID:0000-0002-3627-7883, e-mail: mutalxan.ukilim@bk.ru*

RYSBAYEVA G. A.- *scientific supervisor, candidate of Biological Sciences, associate Professor.South Kazakhstan State Pedagogical University, Shymkent/Kazakhstan ORCID:0000-0002-8889-3696, e-mail:Galiya732014@mail.ru*

MAMYKOVA R. U. - *candidate of Biological Sciences, associate Professor.South Kazakhstan State Pedagogical University, Shymkent/Kazakhstan, ORCID-:<https://orcid.org/0000-0002-0085-6744>, e-mail:roza.mamykova@mail.ru*

MUSSABEKOV A T, Ph.D. *South Kazakhstan state pedagogical university, Shymkent/Kazakhstan, ORCID:<https://orcid.org/0000-0001-8597-6499> e-mail:mussabekov.aidos@okmpu.kz*

TOYLYBAY G. A. - *master's student, South Kazakhstan State Pedagogical University, Shymkent/Kazakhstan ORCID:0000-0002-9766-279, e-mail:gulnaz.azimbai@mail.ru*

Abstract. *The article is devoted to the use of differentiated teaching in biology lessons, the technology of level differentiation is considered, which allows taking into account the cognitive interests of all students, developing each student in accordance with his strength and abilities, without limiting him in the choice of methods, means and forms of learning.*

It is also shown that the restructuring carried out in the secondary education system is aimed at creating the most favorable conditions for successful education, upbringing and development of students, taking into account their interests and abilities. In this regard, the individual characteristics of students in the conditions of mass school, their interests and inclinations were considered.

The purpose of the study is to identify the levels of formation of students in the process of controlling their educational and cognitive interests in biology lessons. The study involved 2 groups of the 8th grade of school No. 6 in Shymkent. The selected classes were randomly divided into experimental and control groups to ensure the validity of this study. In biology lessons, studies were conducted on the levels of formation of educational and cognitive interests of students. The results of the study are analyzed using tests and questionnaires.

Based on this research, we can say that the use of differentiated learning technology in the classroom is a positive result for student academic performance

Keywords: *differential method, approach, cognitive, student, teacher, differentiation, learning technology.*

Развитие познавательного интереса к предмету биологии в условиях дифференцированного образования с использованием принципа наглядности

МУТАЛХАН У.Б. – магистрант, Южно-Казахстанский государственный педагогический университет, Шымкент/Казахстан, ORCID:0000-0002-3627-7883
e-mail: mutalxan.ukilim@bk.ru,

РЫСБАЕВА ГА. - Научный руководитель, к.б.н.доцент, Южно-Казахстанский государственный педагогический университет, Шымкент/Казахстан, ORCID:0000-0002-8889-3696, e-mail: Galiva732014@mail.ru

МАМЫКОВА Р. У. - к.б.н.доцент, Южно-Казахстанский государственный педагогический университет, Шымкент/Казахстан, ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-0085-6744>, e-mail: roza.mamykova@mail.ru

МУСАБЕКОВ А.Т.-- PhD, Южно-Казахстанский государственный педагогический университет, Шымкент, Казахстан, ORCID:<https://orcid.org/0000-0001-8597-6499>, e-mail: mussabekov.aidos@okmpu.kz

ТОЙЛЫБАЙ Г.А.- магистрант, Южно-Казахстанский государственный педагогический университет, Шымкент/Казахстан, ORCID:0000-0002-9766-2793, e-mail: gulnaz.azimbai@mail.ru,

Аннотация. *Статья посвящена использованию дифференцированного обучения на уроках биологии, рассматривается технология уровневой дифференциации, позволяющая учитывать познавательные интересы всех учащихся, развивать каждого ученика в соответствии с его силой и способностями, не ограничивая его в выборе методов, средств и форм обучения.*

«ОҚМПУ ХАБАРШЫСЫ - ВЕСТНИК ЮКГПУ», № 4 (34), 2022 ж.

Также показано, что проводимая в системе среднего образования реструктуризация направлена на создание максимально благоприятных условий для успешного обучения, воспитания и развития учащихся с учетом их интересов и способностей. В связи с этим были рассмотрены индивидуальные особенности учащихся в условиях массовой школы, их интересы и склонности.

Цель исследования-выявить уровни сформированности учащихся в процессе контроля их учебно-познавательных интересов на уроках биологии. В исследовании приняли участие 2 группы 8 класса школы №6 г. Шымкент. Выбранные классы были случайным образом разделены на экспериментальные и контрольные группы, чтобы гарантировать достоверность этого исследования. На уроках биологии проводились исследования по уровням сформированности учебно-познавательных интересов учащихся. Результаты исследования анализируются с помощью тестов и анкетирования.

Основываясь на этом исследовании, можно сказать, что использование технологии дифференцированного обучения в классе является положительным результатом для успеваемости учащихся

Ключевые слова: дифференциальный метод, подход, познавательный, ученик, преподаватель, дифференциация, технология обучения.

ӨОЖ 37.013
МҒТАР 14.85

<https://vestnik.oqmpu.kz/kk>

ЖОҒАРЫ ОҚУ ОРЫНДАРЫНДА БІЛІМ АЛУШЫЛАРҒА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ СЕМИНАР САБАҚТАРЫНДА ПАЙДАЛАНУДЫҢ АРТЫҚШЫЛЫҚТАРЫ

ПОШАЕВА Г.С., б.ғ.к., аға оқытушы, ¹²Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік педагогикалық университеті, Шымкент/Қазақстан, ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-4314-4149>, e-mail:g_2076@mail.ru

НАЗАРБАЕВА Ұ.Ш. магистрант, Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік педагогикалық университеті, Шымкент/Қазақстан, ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-7193-8237> e-mail:nazarbaeva.u@bk.ru

ЖАППАРБЕРГЕНОВА Э.Б. - б.ғ.к., доцент, Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік педагогикалық университеті, Шымкент/Қазақстан, ORCID:<https://orcid.org/0000-0002-0252-3767>, e-mail:elmirazhaffar@mail.ru

МУСАБЕКОВ А.Т. - PhD, Оңтүстік Қазақстан мемлекеттік педагогикалық университеті, Шымкент, Қазақстан, ORCID:<https://orcid.org/0000-0001-8597-6499>, e-mail:mussabekov.aidos@okmpu.kz

Аңдатпа. Бұл мақалада оқыту процесінде заманауи инновациялық технологияларды қолдану нәтижесінде педагогикалық бағыттағы жоғарғы оқу орнының студенттеріне зерттеулер жүргізілді. Зерттеу барысында екі топ бөлініп алынды және бір топ бақылау топ ретінде екінші топ зерттеу тобы ретінде алынды. Инновациялық технологиялардың ішінде проблемалық оқыту мен STEM технологияларына көбірек көңіл бөлінді және зерттеу